

Komentarz egzegetyczny do tekstu Obj 2,8-11

Przedostatnia Niedziela Roku Kościelnego

Tłumaczenie:

(8)

A aniołowi Kościoła smyrneńskiego napisz:

To mówi pierwszy i ostatni, który stał się umarły i ożył:

(9)

Znam twoje czyny, twój ucisk [*inne znaczenie: utrapienie, udręka; tu: o ucisku doznawanym ze strony czynników zewnętrznych*] i twoje ubóstwo, ale ty jesteś bogaty, [i wiem] o bluźnierstwie [*inne znaczenie: znieważanie, obelga, krzywdzące mówienie*] [ze strony] tych, którzy podają się za Żydów, lecz nimi nie są, lecz są synagogą [*inne tłumaczenie: zgromadzeniem*] szatana.

(10)

Nie bój się niczego, co masz cierpieć [*nie bój się nadchodzących cierpień*]. Oto oszczerca [*oszczerca to znaczenie etymologiczne, wersja spolszczona: diabeł*] zamierza wrzucić niektórych z was do więzienia abyście zostali doświadczeni [*zostali wypróbowani/poddani próbie*] i będziecie mieć ucisk przez dziesięć dni. Bądź wierny [*dosł. stawaj się wierny*] aż do śmierci, a dam ci wieniec życia.

(11)

Kto ma ucho, niech wysłucha, co duch mówi Kościołom. Ten, kto zwycięża nie dozna krzywdy [*inne tłumaczenie: nie dozna niesprawiedliwości/ nie zostanie skrzywdzony*] od drugiej śmierci

[...] – dodatkowe wyjaśnienia językowe, w tym inne możliwe znaczenie danego słowa/wyrażenia

Kontekst/Forma/Struktura:

Księga Objawienia to uporządkowany zbiór symbolicznych wizji, które otrzymał i spisał autor, prorok imieniem Jan. Treść księgi opisują pierwsze jej słowa - *Apokalypsis Iesou Christou, Objawienie Jezusa Chrystusa*. W księdze trudno jest wyróżnić wyraźną strukturę. Wyróżniają się z niej siódemki: listów (Obj 2 - 3), pieczęci (Obj 6, 1 - 8, 5 z dygresją), trąb (Obj 9 - 11 z dygresją) i czasz (Obj 15 - 16). Jedność tematyczną przejawiają Obj 4 - 5 (sceny z nieba), Obj 12 - 13 (ataki szatana i potworów), Obj 17 - 18 (los Babilonu, czyli Rzymu). Obj 19 - 22 opisuje zaś serię wydarzeń z czasów ostatecznych. Rozdziały 1 - 3 bywają często wyodrębniane gatunkowo, gdyż wizje przechodzą w formę siedmiu listów, napisanych według powielanego schematu. Adresatami są pojedyncze wspólnoty, ich cechy można jednak traktować uniwersalnie. Rozdziały 1 - 3 dzielą się na prolog (1,1-3), przedstawienie się autora (1,4-7), wizję wstępną (1,8-20) oraz same siedem listów (2-3). Jednym z nich jest analizowany fragment Obj 2,8-11.

Perykopa Obj 2,8-11, tak jak pozostałe listy, zbudowana jest w oparciu o tę samą strukturę: przywołanie anioła; wskazanie konkretnego zboru; wypowiedź prorocką w 3 os. l. pojedynczej; wypowiedź Chrystusa w 1 os. l. pojedynczej; zapowiedź chwały (bądź w innych fragmentach potępienia); wezwanie do uwagi i posłuszeństwa – Chrystus przemawia tu w trybie rozkazującym 2. os. l. poj., ale już nie do anioła zboru, lecz bezpośrednio do Kościoła; zapowiedź eschatologicznego zwycięstwa. Brak pozdrowienia wstępnego i końcowego. I tak: wers 8 to nagłówek z adresatem i autorem; wers 9 to pochwały, podkreślające ponoszone trudności i polemika wobec przeciwników żydowskich (co ciekawe, nie ma tu nagany, ale ostrzeżenie przed represjami); wers 10 to wezwanie z opisem zagrożeń oraz nawołanie do wierności, uzasadnione perspektywą nagrody; wers 11 to apel o słuchanie oraz obietnica dla zwycięzcy (w. 11).

Komentarz:

WERS 8:

Chrystus wymienia Smyrnę (obecnie Izmir w Turcji) jako jeden z siedmiu zborów, do którego poleca Janowi zwrócić się na piśmie i przekazać to, co otrzymał w wizji. Położona na północ od Efezu Smyrna była bogatym portowym miastem, ulokowanym na handlowej trasie przebiegającej przez Azję Mniejszą. W mieście rozwijał się handel, regularnie odbywały się zawody sportowe, istniał jeden z największych na tamtym terenie teatrów, mieściły się biblioteka i centrum muzyki. Pomimo, iż miasto posiadało wiele świątyń pogańskich bogów, obecność i działalność wyznawców Chrystusa także była w Smyrnie wyraźna. Nie można za to z pewnością stwierdzić kiedy i w jakim sposób zbor w Smyrnie został założony. Prawdopodobnie jest to jeden z efektów działalności misyjnej Pawła w Azji Mniejszej, w tym w okolicach Efezu, por. Dz 19,10. Ponieważ list do zboru w Smyrnie nie zawiera krytyki postaw jego wiernych jako takich można przypuszczać, że tamtejsza społeczność funkcjonowała stosunkowo dobrze.

Znaczenie miasta zaczęło jednak upadać. Pojawiła bieda, dostrzegalna zwłaszcza wśród wyznawców Chrystusa, którzy należeli do najniższych warstw społecznych i których dotknęły prześladowania. Wers 8 rozpoczyna się zawołaniem do anioła zboru (por. Obj. 1,11,19). Anioł rozumiany jest zwyczajowo jako pośrednikiem objawienia, samo greckie *angelos* oznacza *posłańca, zwiastuna*, co wskazuje na konkretną funkcję. Tutaj to jednak bardziej anioł opiekuńczy danej wspólnoty, aniżeli posłaniec z listem. Chrystus przedstawia się jako *pierwszy i ostatni, ten który był umarły a ożył*, podobnie jak uczynił to już wcześniej, por. Obj 1,17-18. *Ja jestem* (gr. *egó eimi*) mówią o sobie w Apokalipsie Bóg (por. Obj. 1, 8; 21, 6) i Chrystus (por. Obj. 1, 17; 2, 23; 22, 16). Listy do siedmiu zborów to przemowa objawiającego się Chrystusa, co dotyczy również i określenia *Pierwszy i Ostatni*. Chrystus ukazany jest jako pełnia ponad wszystkim (por. Hbr 13, 8). Podobnie określił siebie Bóg w Iz 44, 6; 41, 4; 48, 12. Chrystus podkreśla, że był umarły, ale powrócił do życia, co przekazane jest za pomocą aorystu. Podkreśla to historyczny moment, nawiązuje do zmartwychwstania, odsyła czytelnika/słuchacza do chwili powstania Jezusa z martwych. Objawienie osadzone zostaje więc konkretnym czasie. Nie pojawiają się typowe czasowniki używane w Nowym Testamencie w kontekście zmartwychwstania: *egeiro* i *anistemi*, ale czasownik *żyć* (*dzo*).

WERS 9:

Chrystus pokazuje, że zna zarówno sytuację prześladowania, jak i ubóstwa, których doświadczają odbiorcy tekstu. Sam Jan doświadczył (por. Obj 1,9), że prześladowania są bezpośrednim następstwem wiary w Bożego Syna i świadczenia o Jego posłannictwie. Podobnie z ubóstwem, które niekoniecznie było wynikiem sytuacji ekonomicznej, ale najpewniej konfiskaty dóbr przez władze i trudności związanych ze znalezieniu źródła utrzymania.

Ze względu na charakter Smyrny i liczne ośrodki kultu wiara miała także wyraźne implikacje polityczne. Rozwijająca się nowa religia była początkowo bardzo mniejszościowa. I choć w obliczu mnogości innych wierzeń niekoniecznie zwracała uwagę otoczenia, to uczestnicząc w życiu publicznym odróżniała się unikaniem kultów pogańskich i państwowych. Wyznawcy Chrystusa doświadczali dyskryminacji, szykan i pogardy, wszyscy obywatele byli bowiem prawnie zobowiązani wyznawać religię rzymskiego cesarstwa i kult cesarza. Uprzywilejowany status posiadał jedynie judaizm i do momentu, do którego wyznawcy Chrystusa byli uznawani za odłam judaizmu, nie doświadczali prześladowań. Ta sytuacja zaczęła się jednak zmieniać.

Tłumaczenie *synagogi szatana* nie musi być jednoznaczne. Greckiej *synagodze* w Septuagincie odpowiada wyrażenie, które wzoruje się na wyrażeniu „zgromadzeniu Pana” (gr. *synagoge tou Kyriou*) z 4 Mż 16,3; 20,4; 26,9; 31,16. Co więcej w języku polskim termin *synagoga* używany bywa jako synonim żydowskiego domu modlitwy a czasem nawet judaizmu w ogóle, tutaj uwaga skierowana jest na pojedynczą gminę bądź wybraną postać judaizmu, nie zaś przeciwko Żydom w ogóle. Bardzo

podobny przekaz do słów z analizowanego wersetu znajduje się w Obj 3,9. W przypadku szatana, tak jak wielu miejscach Biblii, mowa o istocie usuniętej z nieba, która kusi człowieka. Hebrajski *szatan* i jego grecki odpowiednik *diabeł* etymologicznie oznaczają przeciwnika, oskarżyciela, oszczercę, Potwierdza to, że wewnętrzne konflikty, wzajemne podburzanie się i podziały wewnątrz judaizmu sprawiły, że wyznawców Chrystusa dotknęły surowe konsekwencje.

WERS 10:

Przywołane cierpienia stanowią konsekwencje działań szatana, opisanych dokładniej w Obj 12,17. Nawet jeśli są one jednak spowodowane pomówieniami ze strony synagogi szatana, będą stanowiły próbę, a jej przejście – świadectwo wiary. Udręka ma potrwać 10 dni, co ma symboliczne znaczenie i zadanie utwierdzenia członków zboru w Smyrnie, że cierpienia będą krótkotrwałe i nie potrważą długo (por. 1 Mż 24,55; 4 Mż 11,19; Ne 5,18; Jr 42,7), nawet jeśli zakończą się śmiercią. Męczeńska śmierć będzie tu jednak wyzwoleniem, a po niej nastąpi pocieszenie – wierny otrzyma *wieniec życia, koronę żywota*. Język grecki zna dwa określenia na koronę. Pierwsze, *diadema*, związane jest z symbolem władzy, koroną królewską. Drugie, użyte w analizowanym wersecie to *stephanos*, które odnosi się nie do przedmiotu jako takiego, ale do radości ze zwycięstwa. Smyrna była miastem igrzysk, wielu zawodników otrzymywało jako nagrodę za zwycięstwo wieniec laurowy. W koronach uczestniczono w ucztach i bankietach. Wieniec (por. Obj. 3,11; 6,2), pleciony z rozmaitych liści, to także honorowe odznaczenie (por. wieniec chwały w 1 P 5,4), element stroju świątecznego, symbol nieśmiertelności i pokoju zmarłych złożonych w grobach. Tutaj wierni, którzy zawierzili Jezusowi, otrzymują obietnicę radości życia wiecznego, stanięcia z Bogiem twarzą w twarz i dołączenia do uczy radości w Jego królestwie.

WERS 11:

Druga śmierć to symbol wiecznego potępienia, oddzielenia od Boga. Odwołanie do niej zawarte jest w Obj 20,14: *I śmierć, i piekło zostały wrzucone do jeziora ognistego; owo jezioro ogniste, to druga śmierć* oraz w Obj 21,8: *Udziałem zaś bojaźliwych i niewierzących, i skalanych, i zabójców, i wszeteczników, i czarowników, i bałwochwalców, i wszystkich kłamców będzie jezioro płonące ogniem i siarką. To jest śmierć druga*. Słowa wskazujące na wyzwolenie i wskazanie, że druga śmierć nie dotyczy jakieś grupy to przesłanie właściwe tylko poselstwu do zboru w Smyrnie.

Podsumowanie

Apokaliptyczne listy do siedmiu zborów pozwalają na poznanie codzienności wybranych zborów na wschodzie Cesarstwa Rzymskiego w końcu I wieku oraz zawierają aktualne w każdym czasie przesłanie – wezwanie do życia w prawdzie i okazywania miłosierdzia, do siły w obliczu prześladowań. Prześladowani wyznawcy Chrystusa byli bowiem bezradni wobec potęgi Rzymu. Nie mieli możliwości buntu, mogli jedynie wytrwale świadczyć o swojej wierze, nie ulegać presji. List do zboru w Smyrnie dotyczy wspólnoty, której Chrystus wyjątkowo nie stawia żadnych zarzutów. W obliczu prześladowań umacnia swoich wiernych i ogłasza, że ucisk będzie miał swój kres, zaś prześladowani zwyciężą i otrzymają największą nagrodę – życie wieczne.

Autor:

Iwona Baraniec

Bibliografia:

Blount, B.K., Revelation: A Commentary

Boring, M.E., Revelation

Ladd G.E., A Commentary on the Revelation of John

Mounce, R. H., The book of Revelation.

Paciorek A., Bartnicki R., Tronina A., (red.) *Nowy komentarz biblijny*. Wojciechowski M., *Apokalipsa Świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica*.